

Pogled u poredbenu romansku sintaksu

Dražan Varga

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
dvarga@ffzg.hr

UDK: 811.13'367
izvorni znanstveni rad
<https://doi.org/10.17234/9789531758819.45>

Poredbeni je pristup, uz odabir modela i specifičnu analizu odabranog korpusa veoma koristan pa, smatramo i neizostavan, u izučavanju romanske sintakse. Poredbeno istraživanje relativnih rečenica u romanskim idiomima pokazalo je da samo neki od njih, među kojima i francuski, razlikuju relativnu zamjenicu za funkciju subjekta od zamjenice za funkciju objekta, odnosno ostale funkcije.

Ključne riječi: romanski idiomi, sintaksa, poredbeni pristup, metodologija, relativni

Sintaktička istraživanja (pod sintaksom podrazumijevamo u prvom redu sintaksu rečenice) složena su i, mogli bismo slobodno reći, nezahvalna. Građa je, naime „fluidna“, čimbenici koje valja uzeti istovremeno u obzir brojni su i raznorodni, uporaba, odnosno realizacija pojedinih fenomena često nestabilizirana. Rezultati istraživanja, nadalje, mogu biti osporivi, pogotovo ako ih promatramo iz kuta drugačijeg teorijskog pristupa. Nije potrebno spominjati da su u slučaju poredbene sintakse ovi problemi umnogostručeni. Poredbena romanska sintaksa pridodaje i svoje specifičnosti, odnosno probleme. Kontinuum romanskih idioma nameće pitanje određivanja diskretnih jedinica istraživanja, što je nužno, strogo lingvistički gledano, do određene mjere arbitrarno. Mnogi romanski idiomi oskudno su opisani, a opisi nerijetko završavaju morfologijom ili u najboljem slučaju elementima morfosintakse, dok je sintaktički opis rečenice izostavljen ili se svodi na nekoliko napomena. Uzmemo li sve navedeno u obzir, možemo se s pravom upitati je li bavljenje poredbenom romanskom lingvistikom uopće opravdano, na što ćemo pokušati odgovoriti na kraju ovog rada. Romanist početnik mogao bi se upitati je li tako nešto uopće izvedivo. Slijedom takvog razmišljanja mogao bi se obeshrabrili i odustati. To bi se po svoj prilici i nama dogodilo da nam profesor i mentor nije bio upravo August Kovačec, zahvaljujući kome smo shvatili da nema manje vrijednih romanskih idioma koje je najbolje ostaviti po strani, da je sva-

ko istraživanje moguće i dobrodošlo i da istraživanje Romanije praktično nema granica. I, eto, krenuli smo tim putem.

Ovim ćemo radom pokušati predstaviti dio svojih istraživanja, ilustrirati ih primjerom relativa u romanskim idiomima. Rad, prema tome, ne donosi nešto o čemu već nismo u više navrata pisali, ali cilj nam je na jednom mjestu okupiti primjere (iako više nego skromna opsega) što više romanskih idioma, koliko nam to dostupnost korpusa omogućava.

Iako pojedini teorijski pristupi sintaksi rečenice vide uklapanje relativne rečenice u sintaktičku strukturu druge rečenice, relativizaciju, kao poseban sintaktički fenomen, mi je smatramo posebnim slučajem subordinacije. U verbocentrističkom modelu, koji smo odabrali, rečenični su elementi glagolu podređeni neposredno ili posredno, zauzimaju u strukturi prvu, drugu ili neku od sljedećih razina udaljenosti od glagola kao upravljačkog elementa. Bilo koji od elemenata sintaktičke strukture rečenice, osim samog glagola, može biti zamijenjen rečeničnim entitetom, čija struktura uključuje obvezatnu glagolsku jezgru aktualiziranu subjektom te proširenja (pojedini elementi, osim subjekta i glagolske jezgre mogu biti obvezatni, ovisno o odabranom kanonskom modelu). Subordinatori, prema našem mišljenju, odražavaju tijek i bit procesa subordinacije. Relativne rečenice, koje nas ovdje zanimaju, pri tom procesu zamjenjuju neki od rečeničnih elemenata adjektivne prirode, a uklopljene u strukturu druge rečenice zauzimaju drugu ili neku od sljedećih (1 + n) razina udaljenosti od glagola. Njihovi subordinatori imaju i vlastitu sintaktičku funkciju u uklopljenoj, zavisnoj relativnoj rečenici.

Počnemo li, kao romanisti, promatrati relativne rečenice i sustav relativa u francuskom, jedna od stvari koju moramo uočiti jest postojanje dvaju različitih subordinatora, relativnih zamjenica *qui* i *que*, od kojih prva u relativnoj rečenici ima funkciju subjekta, dok druga predstavlja objekt, odnosno druge funkcije.¹ Razlikovanje ovih dvaju relativa, bavimo li se isključivo francuskim, može nam se učiniti gotovo banalnim. Promotrimo li, međutim, ovaj fenomen unutar Romanije, uočavamo da je ovakvo razlikovanje iznimno, rekli bismo iznenađujuće. Upravo ovakvo uočavanje fenomena koji bi inače ostali neprimijećeni ili im se ne bi poklonila primjerena pažnja, potvrđuje, smatramo, važnost poredbenog pristupa u sintaktičkim istraživanjima.

U kratkom pregledu koji slijedi sažet ćemo uporabu relativa u romanskim idiomima, točnije opreku uporabe različitih zamjenica za funkciju

¹ Predviđeni opseg i priroda ovog rada ne dozvoljavaju nam bavljenje pojedinostima i nameću ponekad jedva dopustivu simplifikaciju.

subjekta i objekta i njezina izostanka, korištenja iste relativne zamjenice za obje funkcije. Tvrdnje će biti utemeljene na specifičnom istraživanju dostupnog korpusa,² koje uključuje prihvaćanje ili odbacivanje hipoteze (različiti ili isti relativi) na određenoj razini signifikantnosti prema vjerojatnosti *a posteriori*. Temeljni korpus, iz kojega, kao ilustraciju, navodimo većinu primjera Evanđelja su romanskih prijevoda Novog Zavjeta te, u slučaju njihove nedostupnosti, prijevodi Collodijeva djela *Le avventure di Pinocchio* i Saint-Exupéryjeva *Malog princa*.

Suvremeni francuski, ponovimo, koristi različite relativne zamjenice, *qui* za funkciju subjekta i *que* za funkciju objekta.

FRANCUSKI Rendez-vous au village *qui* est en face de vous;
(*La Bible de Jérusalem* 1975: Mt 21,2)³
Pouvez-vous boire la coupe *que* je vais boire...
(*La Bible de Jérusalem* 1975: Mk 10,38)

Situacija je slična u džerzijskom (*jèrriais*),⁴ što ne čudi, budući da pripada francuskom (normanskom) dijasistemu. Razlikuju se naime zamjenice *qui* (*qu'* ispred samoglasnika, uz varijante *tchi*, odnosno *tch'*) za subjekt te *qu'* (*tch'*) i *qué* (najčešće ispred određenih konsonantskih grupa) za objekt.

JÈRRIAIS Chu jour-là lé rouoyaume du ciel s'sa comme dgiez
vièrges *tchi* ayant prîns lus lampes, fûtent à la
rencontre du mathié. (*Lectuthes d'la Bibl'ye* 2016: Mt
25,1).
Pouv'-ous baithe la modgie *qué* j'dai baithe?
(*Lectuthes d'la Bibl'ye* 2016: Mt 20,22)

Sustavno razlikovanje dvaju zamjenica primjećujemo i u gornjoengadinskom (*puter*) i donjoengadinskom (*vallader*): *chi* za funkciju subjekta i *cha* za objekt.

PUTER Izan nel vih, *ch'*ais davaunt vus; (*Il Nouv Testamaint*
1861: Mt 21,2)⁵

² Dostupnost korpusa odredila je i, nažalost, nerijetko ograničila istraživane idiome.

³ Isticanje dijelova teksta (relativa) u primjerima nismo posebno navodili.

⁴ Za idiome čiji je naziv manje uobičajen u hrvatskom ostavljamo najčešće originalni naziv.

⁵ U sljedećem je primjeru uporaba zamjenice *chi* jasnije vidljiva: Guardè, entrand in cited, gnis ad inscuntrèr ün hom *chi* porta ün buchel d'ova. (*Evangelii segund Lucas* 1964: Lc 22,10).

Essas vus buns da baiver il chalsch dal patimaint
*cha eau d'he da baiver? (Il Nouv Testamaint - la Buna
 Nouva 2004: Mt 20,22)*

VALLADER

It in quel cumün *chi* ais davant vus. (*La Soncha
 Scrittüra. Vegl e Nouv Testamaint: Mt 21,2)*
 Eschat vus in cas da baiver il chalsch *ch'eu* baiv,...
 (*La Soncha Scrittüra. Vegl e Nouv Testamaint 1953: Mk
 10,38)*

Valonski poznaje složeniju situaciju vezanu uz uporabu relativa, uslijed dijalektalne različitosti i slabije stabilizirane uporabe. Primjeri iz Evanđelja (na južnovalonskom) svjedoče o razlikovanju relativnih zamjenica prema funkcijama.

VALONSKI

Aloz è viyèdje k' èst d'vant vos. (*Lu Bone Novèle da
 Nosse Sègneur Jèsus-Christ sèlon Sint Mârc 2016: Mk
 11,2*)⁶
 Ploz-v' beûre â câlice *ku* dj' deû beûre,... (*Lu Bone
 Novèle da Nosse Sègneur Jèsus-Christ sèlon Mârc
 2016: Mk 10,38)*

Istraživanje proširenog korpusa uz primjenu odabrane metodologije upućuje na tendenciju korištenja jedinstvene relativne zamjenice. Ovdje donosimo primjer iz prijevoda *Malog princa* na središnji (Namur, *Nameur*), istočni (Liège, *Lidje*) i zapadni (Châtelet, *Tchèss'lèt*) valonski.

NAMEUR

Èt dj'a vèyu on rære pitit bolome *qui* m'avizeut
 sérieûzemint. (Saint-Exupéry 2013: 11)
 V'la l' mèyeû portrèt *qui* dj'a soyu fé d' li par après.
 (Saint-Exupéry 2013: 12)

LÎDJE

Èt dj'a vèyou on tot p'tit forfant cårpè *qui* m' riloukîve
 avou dès-oûy di mèsse di scole. (Saint-Exupéry
 2012: 12)
 Vochal li mèyeû pôtrèt *qu'* dj' a parvinou a fé d'lu.
 (Saint-Exupéry 2012: 12)⁷

⁶ Navodimo i sljedeći primjer koji bolje ilustrira uporabu zamjenice: Cwand v' intèroz èl vèye, vos rèscontèroz on-ome *ki* pwètrè one djusse d'êwe; (*Lu Bone Novèle da Nosse Sègneûr Jèsus-Christ sèlon Sint Luc 2016: Lk 22,10*).

⁷ Usporedimo i sljedeći par primjera: Qwand dj'ennè rèscontrève eune *qui* m'avizève ine miyète sûtèye, dji fève sor lèye l'ècspéryince di m' dèssin numèrò onk *qui* dj'aveû todi wårdé d'le mi (*Saint-Exupéry 2012: 11*).

TCHÈSS'LÈT Èyèt dj'é vèyu in p'tit boulome tafèt'mint
 'strawôrdinère *qui* m' riwéteut avou ène ér' sérieûs.
 (Saint-Exupéry 2008: 11)
 Èvla l' mèyeû pôtrét d' li *qu'* pus tôrd, dj'é rèyussi
 a fé. (Saint-Exupéry 2008: 11)⁸

Ostatak suvremene Romanije koristi istu relativnu zamjenicu za obje funkcije. Ovu nam tvrdnju dopušta provedeno poredbeno istraživanje, kao i primjena već spomenute metodologije i pojma sintaktičkog prototipa, iako je u pojedinim istraživanim idiomima moguće uočiti i određena odstupanja. Primjerice, u ovu grupu romanskih idioma s jedinstvenim relativom svrstali smo i đenoveshki, iako središnji ligurski idiomi poznaju nesustavnu, ograničenu i nerijetko kritiziranu opoziciju zamjenica *chi* i *che*, npr. *o merlo chi canta* prema *o merlo che veddo* (Costa 1993: 152). Navest ćemo, bez dodatnih komentara, primjere istraživanih idioma, od zapada prema istoku Romanije.

PORTUGALSKI Ide à aldeia *que* está em frente de vós. (*Bíblia Sagrada. Edição Pastoral* 1993: Mt 21,2)

Acaso podeis beber o cálice *que* Eu vou beber? (*Bíblia Sagrada. Edição Pastoral* 1993: Mk 10,38)

GALJEŠKI Ide á aldea *que* tendes aí de fronte,... (*A Bíblia* 1992: Mt 21,2)

¿Seredes capaces de bebe-lo cáliz *que* eu teño *que* beber.. (*A Bíblia* 1992: Mk 10,38)

ASTURIJSKI Díi a l'aldega *que* ta enfrente. (*Nuevu Testamentu y Salmos* 2004: Mt 21,2)

¿podéis beber una copa comu la *que* yo voi beber... (*Nuevu Testamentu y Salmos* 2004: Mk 10,38)

ŠPANJOLSKI Id a la aldea *que* está enfrente,... (*Sagrada Biblia* 1999: Mt 21,2)

¿Podéis beber el cáliz *que* yo he de beber... (*Sagrada Biblia* 1999: Mk 10,38)

ARAGONSKI Ir ta ro lugar *que* ye dabán de busatros... (*Nuebo Testamén n'Aragonés* 2013: Mt 21,2)

⁸ Usporedimo: Li côp qu' dj'è rèscontreu yène *qui* m' chèneut yèsse ène miyète pus subtile, dji fèyeu l'asprouve avou lèy di m' dèssin lumèrô 1 *qui* dj'é toudis wôrdè (Saint-Exupéry 2008: 10, 11).

	¿Podez beber a copa <i>que</i> yo bó à beber,... (Nuebo Testamén n'Aragonés 2013: Mk 10,38)
KATALONSKI	Aneu al poble <i>que</i> teniu al davant... (La Bíblia 1997: Mt 21,2) ¿Podeu beure la copa <i>que</i> jo beuré... (La Bíblia 1997: Mk 10,38)
VALENCIJANSKI	Aneu al poble <i>que</i> teniu al davant... (La Bíblia 1996: Mt 21,2) ¿Podeu beure la copa <i>que</i> jo beuré... (La Bíblia, 1996: Mk 10,38)
ARANÉS	Anatz tath pòble <i>qu'auetz</i> aciu dauant... (Nau Testament e Psalms 2012: Mt 21,2) ¿Podetz béuer era copa <i>que</i> jo beuerè... (Nau Testament e Psalms 2012: Mk 10,38)
OKCITANSKI	Aquel vilatge <i>qu'es</i> aquí encaminatz-vos cap a el :... (La Bona Novèla 1982: Mt 21,2) Podètz beure la copa <i>que</i> ieu bevi? (La Bona Novèla 1982: Mk 10,38)
VAUDOIS	Te vâi la foula <i>que</i> t'eintoûre et te di :... (L'Evandzîlo d'aprî Marc translatâ ein patois vaudois 2016: Mk 5,31) È-te que vo pouâide bâire la copa <i>que</i> bâivo... (L'Evandzîlo d'aprî Marc translatâ ein patois vaudois 2016: Mk 10,38)
VALDOTÈN	Ieui l'è-ti lo vioù tseun <i>que</i> itae deun seutta cabouatta? (Collodi 2010a: 71) Vouélà lo dédjón <i>que</i> vo mande la Féye... (Collodi 2010a: 71)
SURMIRANSKI	Ge ainten questa vischnanca <i>tg'az</i> stat vedvart... (La Buna Nova da Nussigner Jesus Cristus. Igls quater Evangelis 1964: Mt 21,2) Ischas vous buns da beber igl tgaesch <i>tg'ia</i> bev,... (La Buna Nova da Nussigner Jesus Cristus. Igls quater Evangelis, 1964: Mk 10,38)

SURSELVANSKI	Ti vesas la fuola <i>che</i> sestauscha entuorn tei e damondas aunc:... (<i>Bibla romontscha ecumena. Niev testament</i> 1988: Mk 5.31) Essas vus el cass de beiber il biher <i>che</i> jeu beibel... (<i>Il Niev Testament. Ils Psalms</i> 1954: Mk 10,38)
GHERDĚINA	Jide tl luech <i>che</i> ie tlo dla. (<i>Bibia. Neuf Testamënt</i> 2005: Mt 21,2) Puděis'a vo bever l chelesc <i>che</i> ie beve... (<i>Bibia. Neuf Testamënt</i> 2005 : Mk 10,38)
BADIOT	Jide tl paîsc <i>che</i> é dan os; (<i>Lezionar dles domĕnies y di santus. Ann-A</i> 2004 : Mt 21,2) Poděise os bëre le caresc <i>che</i> iö bëri,... (<i>Lezionar dles domĕnies y di santus. Ann-B</i> 2004 : Mk 10,38)
AMPEZAN	Agnó elo el cian <i>che</i> stajea inze sto cabioto? (<i>Collodi</i> 2008: 70) Chesto l é l disnà <i>che</i> ve manda ra Fatazina... (<i>Collodi</i> 2008: 106)
FASCIAN	Olà é l chel cian veie <i>che</i> stajea te chesta ciaseta? (<i>Collodi</i> 2017a: 87) Chest l'é l disnèr <i>che</i> ve mana la Fata (<i>Collodi</i> 2017a: 129)
FODOM	Ulà é lo l vgle cián <i>che</i> steva nte chĕst cuzo? (<i>Collodi</i> 2017b: 87) Eco l gosté <i>che</i> la Fata ve mana (<i>Collodi</i> 2017b:129)
FURLANSKI	Lait tal borc <i>ch'al</i> è in face di vuâtris... (<i>La Bibie</i> 1999: Mt 21,2) Rivaiso a bevi il cjalič <i>ch'o</i> bêf jo... (<i>La Bibie</i> 1999: Mk 10,38)
PIJEMONTSKI	Ande a sta bourgià <i>ch'a</i> l è dirimpet a voui,... (<i>L Testament Neuv dĕ Nossĕgnour Gesu-Crist</i> 1986: Mt 21,2) ... èlou ch'i peule beivi la coupa <i>chĕ</i> mi i devou beivi,... (<i>L Testament Neuv dĕ Nossĕgnour Gesu-Crist</i> 1986: Mk 10,38)

- VUGARES ...e vârdândâ ben in gîr hõ vîst una pârsunênâ picinênâ *che* tûtâ séria l'èra ,dré studiàm dâ simâ â fônd.
(Saint-Exupéry 2016: 15)
Chì suta pudì vâd âl ritràt püsè bèl *ch'hõ* pudü fagh
dopo un po' d'témp, (Saint-Exupéry 2016: 15)
- BOLONJSKI Cumm a srî arivê in zitê, a incuntrarî un ômen *ch'al*
põrta una brôca d'âqua. (*Al Vangeli ed nôster Sgnòur*
Gesù Crést secònd San Lócça 1995: Lk 22,10)
Siv bón ed bèver al càliz *ch'a* bèvv mé,... (*Vangelo*
secònd San Mèrch, 2001, Mk 10,38)
- FRARÉS Indù èl al vècc can *ch'al* stava in stal casòtt? (Collodi
2011: 119)
Eco la clazziòn *ch'la'*v manda la Fata. (Collodi 2011:
168)
- RIMINESE Chi dó i è andè e i ha truvè e' sumarèl *ch'l'era* lighèd
vșèin una porta,... (*Al stòri ad Gișó* 2005: Mk 11,4)
E la stèla *ch'i* aveva vèst a nas l'è scapa fóra d'arnòv...
(*Al stòri ad Gișó* 2005: Mt 2,9)
- ĐENOVEŠKI ... l'ommu u nu vive sulu de pan, ma de qualunque
parolla *che* sciorte dâ bucca de Diu. (*Il Vangelo di S.*
Matteo. Volgarizzato in dialetto genovese dal Canonico
Giuseppe Olivieri 1860: Mt 4,4)
Puei vuiâtri beive u calise *che* beivò mi? (*Il Vangelo di*
S. Matteo. Volgarizzato in dialetto genovese dal Canonico
Giuseppe Olivieri, 1860 : Mt 20,22)
- MILANSKI Andé in quell paesòtt *che* gh'è lì in faccia:... (*I quatter*
Vangeli de Mattee, March, Luca e Gioann. In dialett
milanes. Testo italian a front 2002: Mt 21,2)
Podii bev in del caliz *che* bevi mè,... (*I quatter Vangeli*
de Mattee, March, Luca e Gioann. In dialett milanes.
Testo italian a front 2002: Mk 10,38)
- LEGNANĒS Tì te vèdi a fôla *ca* sa stréngi inturnu a tì e te dīsi:...
(*Ul Vangéli da San Marcu in dialètu legnanēs* 2009: Mk
5,31)

	Maèstar, varda: a piànta da fighi <i>ca</i> t'é maladi a l'é secā. (<i>Ul Vangéli da San Marcu in dialètu legnanēs</i> 2009: Mk 11,21) ⁹
VALTELIN	'L Régno de o cièi l'è istéss a dés fiòli <i>che</i> , catàt sù i sò lüsèrni, i è 'ndàci 'n cùntra al spùs (' <i>L Vangèl</i> 2017: Mt 25,1) Püdì bév 'n de 'l càles <i>che</i> bévi mi... (' <i>L Vangèl</i> 2017: Mk 10,38)
VARE'ZOT	Dua l'è ul vecc can <i>ca</i> viveva chì? (Collodi 2012b: 81) Tè la culaziùm <i>ca</i> va manda la Fata. (Collodi 2012b: 114)
BÜSTOCU	Dua l'è 'l vègiu càn, <i>cha</i> gh'éa chi in da chèla cùcia chi? (Collodi 1997: 49) Ecu a culaziòn <i>cha</i> la mànda a Fàta... (Collodi 1997: 71)
BERGAMÀSCH	Pòta l' se ulta e l' vèd ü gri bèl gròss <i>che</i> l' rampa sö a belase per ol mür. (Collodi 2012a: 28) Chèsta l'è la colassiù <i>che</i> la te manda la Fata! (Collodi 2012a: 149)
BRESÀ	El endoe chèl cà ècc <i>che</i> ghéra en de chèl cazutì ché? (Collodi 2003: 130) Arda ché la culisiù <i>che</i> ta mànda la Fata... (Collodi 2003: 182)
TRENTINSKI	Cosita, ve sicuro <i>che</i> anca en zìel se farà pù festa per en peccator <i>che</i> se converte, <i>che</i> per novantanove giusti <i>che</i> no gà bisogn de convertirse. (... <i>Ciapa, lezi e penseghe sora! I Vangeli in dialetto Trentino</i> 2001 : Lk 15,7) Sarè pó boni de beber el calizze <i>che</i> bevo mi,... (... <i>Ciapa, lezi e penseghe sora! I Vangeli in dialetto Trentino</i> 2001: Mk 10,38)
TRŠĆANSKI	Indove xe el vecio can <i>che</i> stava in 'sto casoto? (Collodi 2001: 113) Eco la marendà <i>che</i> ve manda la Fata, (Collodi 2001: 162)

⁹ Koristi se i zamjenica *che* za obje funkcije, ali rjeđe u ispitivanom korpusu.

- VENECIJANSKI** Andè in tel castelo, *che ve xe de fazza,...* (*L'evangelio secondo S. Matio. Versione di Gianjacopo Fontana in veneziano* 1981: Mt 21,2)
 Podaressi vualtri tor su el calice, *che mi stago per*
 bever? (*L'evangelio secondo S. Matio. Versione di*
 Gianjacopo Fontana in veneziano 1981: Mt 20,22)
- PADOVANSKI** Dove xelo el me vècio can *ch'el gera in sto casoto?*
 (Collodi 2006: 69)
 Ecco la marena *che ve manda la Fata,...* (Collodi
 2006: 97)
- TALIJANSKI** Andate nel villaggio *che si trova davanti a voi...* (*La*
 Bibbia 1987 : Mt 21,2)
 Potete voi bere il calice *che io bevo...* (*La Bibbia* 1987:
 Mk 10,38)
- PISANO** 'N dov'è 'r vecchio 'ane, *'he stava in questo 'asotto?*
 (Collodi 1992: 115)
 Ecco la 'olassione *'he vi manda la Fata,* (Collodi
 1992: 158)
- PERUGINO** Du è l vecchio cane *che stèva ntó stó casotto?* (Collodi
 2014: 123)
 Ecco la qlazzione *che ve manda la Fata,* (Collodi
 2014: 166)
- KORZIČKI** Andate in lu paese *chi ghjè davanti à voi;* (*A Sacra*
 Bibbia 2005 : Mt 21,2)
 Pudete voi bèie a cuppa *ch'e aghju da bèie,...*
 (*A Sacra Bibbia* 2005 : Mk 10,38)
- RIMSKI** Annate ind'er castello, *che ve sta davanti,* (*Er Vangelo*
 siconno Matteo 2016: Mt 21,2)
 Potete beve quer calice, *ch'io sto pe beve?* (*Er Vangelo*
 siconno Matteo 2016: Mt 20,22)
- BARESE** E vedìbbe nu bèlle pecceninne *ca me stève a*
 chiamendà che na faccia seria serie. (Saint-Exupéry
 2015: 17)
 Cusse iè u mègghie retratte de jidde *ca fubbe capàsce*
 de fa. (Saint-Exupéry 2015: 17)

- NAPOLITANSKI Jate dint' a chillo paese *ca* sta' 'nnanz' a vuje; (*Tutt' 'o Nuovo Testamento d' 'a Bibbia dint' 'a lingua napoletana* 2005: Mt 21,2)
Sì, certo pure chillo càlece, *ca* io sto' pe' vévere, 'o bevarrite pure vuje,... (*Tutt' 'o Nuovo Testamento d' 'a Bibbia dint' 'a lingua napoletana* 2005: Mk 10,39)
- KALABRIJSKI ... duv'èdi 'u vèchju cane, *ca* stava 'ntra 'sta cùccia? (Collodi 2010b: 144)
Eccu 'a culaziùne *ca* te manna 'a Fatina... (Collodi 2010b: 170)
- SICILIJANSKI Quannu trasiti ni la città, ncuntrati n'omu *ca* porta na quartara d'acqua. (*Vangelu di San Luca* 2007: Lk 22,10)
Era tantu affamatu c'avissi vulutu mangiari macari li aglianni *ca* ci davanu a li porci ma nuddru ci ni dava. (*Vangelu di San Luca* 2007: Lk 15,16)
- NUORESCHI Baze a su biddizzolu *chi* junchies in dainnantis :... (*Sa Bibbia Sacra* 2003: Mt 21,2)
Podies biber su caliche *chi* deo bibo,... (*Sa Bibbia Sacra* 2003: Mk 10,38)
- LOGUDORSKI Andade ad su cateddu, *qui* est in faccia ad bois,... (*Il Vangelo di San Matteo voltato in logudorese e cagliaritano* 2004: Mt 21,2)
Podides biere su calighe, *qui* eo devo biere? (*Il Vangelo di San Matteo voltato in logudorese e cagliaritano* 2004: Mt 20,22)
- KAMPIDANSKI Andai a su cateddu, *ch'est* in facci a bosaterus,... (*Il Vangelo di San Matteo voltato in logudorese e cagliaritano* 2004: Mt 21,2)
Podeis biri bosaterus su calixi, *ch'hap'* a biri deu? (*Il Vangelo di San Matteo voltato in logudorese e cagliaritano* 2004: Mt 20,22)
- RUMUNJSKI Mergeți în satul *care* este în fața voastră... (*Noul Testament* 1995: Mt 21,2)
Puteți să beți paharul *pe care* îl beau Eu... (*Noul Testament* 1995: Mk 10,38)

- ARUMUNJSKI Dutsets-vâ tu hoara *cari*-i dininti-a vauûâ... (*Bibliea. Sâmta Scripturâ* 2004: Mt 21,2)
 Chelchea *cari* u beaû Mini va u bets,... (*Bibliea. Sâmta Scripturâ* 2004: Mk 10,39)

Možemo, dakle, zaključiti da je razlikovanje relativnih zamjenica za funkciju subjekta i za funkciju objekta, odnosno za ostale funkcije, karakteristično za francuski i francuski dijasistem te za engadinski. Ostala Romanija koristi istu zamjenicu za obje funkcije. Vjerujemo da je ovaj, iako letimičan, pogled uspio opravdati našu tvrdnju o važnosti poredbenog pristupa u istraživanjima sintakse romanskih idioma. Omogućio nam je uočavanje zanimljivog fenomena, ali i bolji uvid u jezičnu, sintaktičku stvarnost Romanije. Međutim, ovakvo istraživanje sada treba svakako popratiti detaljnijim istraživanjima pojedinih romanskih idioma. Ona nas pak mogu uputiti na nove zanimljive činjenice, koje će zatim biti polazište sljedećeg poredbenog istraživanja na razini dijela ili cijele Romanije. Takav bi se postupak, smatramo, trebao neprestano ponavljati. Put ka spoznavanju sintakse romanskih idioma i Romanije općenito očito nije, da tako kažemo, pravocrtan, već neka vrsta spiralne putanje, niti brz niti lak, ali neodoljivo privlačan.

Bibliografija

- A Bíblia* (1992). Vigo : Sociedade de Estudos, Publicaciós e Traballos.
A Sacra Bibbia (2005). Ajaccio: Éditions DCL.
Al stòri ad Gişó (2005). Rimini : Guaraldi.
Al Vangeli ed nôster Sgnòur Gesù Crést secònd San Lócca (1995). Rastignano (Bologna) : Editografica.
Bibia. Neuf Testamènt (2005). San Martin de Tor : Referat diozejan per la Cura d'Anes tla valedes ladines/Istitut Ladin «Micurà de Rü».
Bibla romontscha ecumena. Niev testament (1988). Cuera : Decanat Sursilvan/Colloqui Sur igl uaul.
Bíblia Sagrada. Edição Pastoral (1993). Apelação : Paulus.
Bibliea. Sâmta Scripturâ (2004). Scopia : Uniea ti culturâ-a Armânjlôr dit Machidunii.
Bourciez, Édouard (1967). *Éléments de linguistique romane*, Paris : Klincksieck.
...*Ciapa, lezi e penseghe sora! I Vangeli in dialetto Trentino* (2001). Bolzano : Associazione Cenrto Don Bosco di Laives.
Collodi, Carlo (1992). *Le avventure di pinocchio in vernacolo pisano*, Pontedera : Bandecchi & Vivaldi.

- Collodi, Carlo (1997). *Ul Pinochiu dul Collodi*, Busto Arsizio : Lions club Busto Arsizio Host.
- Collodi, Carlo (2001). *Pinuci*, Trieste : MGS PRESS.
- Collodi, Carlo (2003). *Chèl che ghé capitàt a Pinocchio*, Iseo (BS) : Associazione Amici del Teatro Minimo.
- Collodi, Carlo (2006). *Le avventure di Pinocchio. Storia de un buratin*, Padova : Panda Edizioni.
- Collodi, Carlo (2008). *Pinocchio. Ra storia de un buratin de len*, Cortina d'Ampezzo : Print House.
- Collodi, Carlo (2010a). *Pinocchio. La Conta d'eun burateun de bouque*, Quart (AO) : Musumeci Éditeur.
- Collodi, Carlo (2010b). *Pinocchju*, Cosenza : Edizioni Orizzonti Meridionali.
- Collodi, Carlo (2011). *Gli aventur ad Pinocchio. Storia d'um buratìn*, Ferrara : Comune di Ferrara.
- Collodi, Carlo (2012a). *I Aventüre del Pinòchio. Storia d'ü giopì*, Bergamo : Se-stante Edizioni.
- Collodi, Carlo (2012b). *Pinocchio. Gh'eva 'na vòlta un töcch da legn*, Fagnano Olona (VA) : Ars Medica.
- Collodi, Carlo (2014). *Pinocchio m perugino*, Perugia : Morlacchi Editore.
- Collodi, Carlo (2017a). *La aventures de Pinocchio, contia de n buratin*, Poza/Vich : Comun general de Fascia/Union di Ladins de Fascia.
- Collodi, Carlo (2017b). *Le aventure de Pinocchio, storia de n buratin*, Col : Istitut Cultural Ladin Cesa de Jan.
- Costa, Carlo (1993). *Grammatica genovese*, Santa Margherita Ligure : Tigullio-Bacherontius.
- Er Vangelo siconno Matteo* (2016). Roma : il cubo.
- Evangelì seguond Lucas* (1964). Bassersdorf : Societèd biblica svizra.
- Hull, Geoffrey (2017). *The Linguistic Unity of Northern Italy and Rhaetia. Historical Grammar of the Padanian Language. Volume Two*, Sydney : Beta Crucis Editions.
- I quatter Vangeli de Mattee, March, Luca e Gioann. In dialett milanese. Testo italian a front* (2002). Milano : Circolo filologico Milanese/Nuove Edizioni Duomo/Àncora.
- Il Niev Testament. Ils Psalms* (1954). Cuera : Fundaziun Anton Cadonau.
- Il Nouv Testamaint - la Buna Nouva* (2004). Schlarigna : G. Gaudenz.
- Il Nouv Testamaint* (1861). Coira : Stamparia da Senti & Hummel.

- Il Vangelo di S. Matteo. Volgarizzato in dialetto genovese dal Canonico Giuseppe Olivieri* (1860). Londra : Imprensis Ludovici Lugiani Bonaparte.
- Il Vangelo di San Matteo voltato in logudorese e cagliaritano* (2004). Cagliari : Centro di studi filologici sardi/Cooperativa Universitaria Editrice Cagliaritana.
- L'Evandzîlo d'aprî Marc translatâ ein patois vaudois* (2016). Le Mont-sur-Lausanne : Fondation Ouverture
- L'Evangelio secondo S. Matio. Versione di Gianjacopo Fontana in veneziano* (1981). Bologna : CLUEB/anastatica.
- La Bibbia* (1987). Cinisello Balsamo (Milano) : Edizioni San Paolo.
- La Bibie* (1999). Udin : Istitût «Pio Paschini» pe Storie de Glesie in Friûl.
- La Bible de Jérusalem* (1975). Paris : Desclée De Brouwer.
- La Bíblia* (1996). Valencia : Editorial Saó.
- La Bíblia* (1997). Barcelona : Associació Bíblica de Catalunya, Editorial Claret, Societats Bíbliques Unides.
- La Bona Novèla* (1982). Rodés : Cantalansa.
- La Buna Nova da Nussigner Jesus Cristus. Igls quater Evangelis* (1964). Coira : Duri Loza/Tgapetel da Surmeir.
- La Soncha Scrittüra. Vegl e Nouv Testamaint* (1953). Samedan : Colloquis d'Engadina.
- Lectuthes d'la Bibl'ye* (2016). <http://members.societe-jersiaise.org/geraint/jerriais.html>. 19.12.2016.
- Lezionar dles domënies y di santus. Ann-A* (2004). San Linert : Uniun Ladins Val Badia.
- Lezionar dles domënies y di santus. Ann-B* (2004). San Linert : Uniun Ladins Val Badia.
- Li Boune Novele da Nosse Seigneur Djezus-Cri sorlon Sint Matî* (2016). <http://rifondou.walon.org/rilidjon/>. 19.12.2016.
- 'L Testament Neuv dë Nossègnour Gesu-Crist* (1986), Claudiana, Torino.
- Lu Bone Novèle da Nosse Sègneûr Jésus-Christ sèlon Sint Luc* (2016). <http://rifondou.walon.org/rilidjon/>. 19.12.2016.
- Lu Bone Novèle da Nosse Sègneûr Jésus-Christ sèlon Sint Mârc* (2016). http://lucyn.walon.org/guerni/evandjile_maur.html/. 19.12.2016.
- 'L Vangel* (2017). Sandorio : Polaris Editrice.
- Martinet, André (1985). *Syntaxe générale*, Paris : Armand Colin.
- Nau Testament e Psalms* (2012). Vielha e Mijaran/La Seu d'Urgell : Archiprestat d'Aran/Avescat Urgelh.

- Noul Testament* (1995). București : Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.
- Nuevo Testamén n' Aragónés* (2013). Madrid : Sociedad Bíblica.
- Nuevu Testamentu y Salmos* (2004). Madrud : Sociedá Bíblica.
- Posner, Rebecca (1996). *The Romance languages*, Cambridge : Cambridge University Press.
- Sa Bibbia Sacra* (2003). Nuoro : Cufferenzia de sos Piscamos Italianos.
- Sagrada Biblia* (1999). Madrid : Biblioteca de Autores Cristianos.
- Saint-Exupéry, Antoine de (2008). *Li P'tit Prince*, Neckarsteinach : Edition Tintenfaß.
- Saint-Exupéry, Antoine de (2012). *Li p'tit prince*, Neckarsteinach : Edition Tintenfaß.
- Saint-Exupéry, Antoine de (2013). *Li P'tit Prince*, Neckarsteinach : Edition Tintenfaß.
- Saint-Exupéry, Antoine de (2015). *U Prengepine*, Bari : Gelsorosso.
- Saint-Exupéry, Antoine de (2016). *Âl Principén*, Voghera (PV) : Libreria Tinicum Editore.
- Tesnière, Lucien (1959). *Éléments de syntaxe structurale*, Paris : C. Klincksieck.
- Tutt' 'o Nuovo Testamento d' 'a Bibbia dint' 'a lingua napoletana* (2005). Castellammare di Stabia (Na) : Nicola Longobardi Editore.
- Ul Vangéli da San Marcu in dialètu legnanès* (2009). Ranica (BG) : Elio Masetti.
- Vangelo secònd San Mèrch* (2001). Bologna : Dehoniana Libri.
- Vangelu di San Luca* (2007). Enna : Papiro Editrice.

Un coup d'œil à la syntaxe comparée romane

Une approche comparative, qui comprend le choix ou la construction d'un modèle d'analyse et l'étude spécifique d'un corpus choisi est à notre avis très utile, voire indispensable dans les recherches en syntaxe romane. Une recherche comparée des propositions relatives dans les idiomes romans nous a montré que certains idiomes, parmi lesquels le français, se détachent des autres par une spécificité : la distinction entre une forme particulière du pronom relatif pour la fonction du sujet et une autre, différente, pour les autres fonctions, à savoir celle de complément.

Mots clés : idiomes romans, syntaxe, approche comparative, méthodologie, relatifs

